

האם הטכנולוגיה תחליף את ההשגחה ההורית? כרמית ספיר ויץ | 06

רשת ביטחון

העלייה במספר הילדים הנהרגים בתאונות או נשכחים ברכב והסחות הדעת שחווים הורים בעידן הדיגיטלי הביאו לפיתוח של שלל אפליקציות שנועדו להגן על ביטחון ילדינו. האם מדובר במהלך מבורך או בהסרת אחריות? • "הטכנולוגיה יכולה להגן עלינו מפני הטעויות של עצמנו, אבל היא לא יכולה לגרום לנו להיות בני אדם טובים יותר", אומרים גורמים בתחום

כרמית ספיר ויץ

כ

פתור חכם המוצמד לבגד של התינוק, משרד להורים על מצבו באמצעות אפליקציה ומתריע על מצבי סכנה ישירות לטלפון הנייד: כך פועל המיזם MONBABY של חברת טלפארמה. והוא לא לבד: שלל מוצרים בשוק הטכנולוגי אמורים לסייע לנו להגן על בטיחות ילדינו. בין המוצרים האלה אפשר למצוא את ESET Parental Control, אפליקציית בקרת הורים חינוכית שמציעה, בין היתר, סינון אפליקציות, הגבלת תקציב זמן המשחקים, איתור המכשיר מרחוק ועוד; ברקיד – מערכת ובה צמיד חכם ואפליקציה, שנועדו למנוע אסור נות בקרב ילדים ופעוטות. היא מתריעה על כניסת ילדים למים, על התרחקו קוץ ההורה מהילד לפי מרחק שיוגדר בידי ההורה מראש באפליקציה ועוד; TaHoma של חברת סומפי שמציעה מערכת אבטחה ומאפשרת שמירה על הביטחון האישי וקבלת התראות על כל כניסה לא מורשית לבית, הפעלת כפתור מצוקה וביצוע פעולות הגנה מרחוק. כמו כן, בשוק ניתן למצוא גם את

"הכפתור" מקבוצת קוברה מערכות מיגון לרכב, אפליקציה סלולרית שמעניקה הגנה בזמן נהיגה ומאפשרת מעקב אחר הרכב דרך הסלולרי 24/7 באמצעות חיישני המערכת. "האפליקציה מאפשרת לראות פירוט נסיעות", מסבירים בחברה. "הורה שנותן את הרכב לבנו הצעיר יכול באמצעות האפליקציה לראות מהיכן להיכן נסע הילד. יתרה מכך, האפליקציה מאפשרת להורה לדעת באיזו מהירות הוא נסע. בעת תקלה הקשורה למחשב הרכב, דורגמת תקלת מנוע או מצבר, יישלחו מסי רון והודעת דואר אלקטרוני לבעל המי נוי המתריע על התקלה".

השוק הטכנולוגי שמנסה להגן על בטיחות ילדינו נופל על קרקע פורייה. על פי נתוני ארגון "בטרים", שנת 2016 הייתה הקטלנית ביותר מאז קום המדינה ואופיינה בעלייה במספר הילדים שנהרגו בתאונות דרכים, בתאונות אופניים ומשכחה ברכב.

שר הבריאות יעקב ליצמן, יו"ר הוועדה לזכויות הילד ח"כ ד"ר יפעת שאשא-בייטון (כולנו) וארגון "בטרים" פעלו לאישור

צילום: סטודיו פוטוני

תוכנית לאומית לבטיחות ילדים במסגרת חוק תקציב המדינה. התוכנית תוקצבה לתקופה של חמש שנים בסכום של עשרה מיליון שקלים לשנה ומטרתה אחת: להכניס את נושא בטיחות הילדים ומניעת היפגעותם לסדר היום הממשלתי תחת סמכותם של מספר משרדי ממשלה (בריאות, חינוך, כלכלה ורווחה). בינתיים, עד שאכן יוזז משהו, עסקי החברות הפרטיות פורחות.

מצד אחד – הטכנולוגיה היא ברכה. מצד שני, האם לא מדובר בהעברת יתר של סמכויות והפקדת חלק גדול מהתפקיד ההורי בידיה של הטכנולוגיה? פרופ' עמיר תומר, ראש המחלקה להנדסת תוכנה במכללה האקדמית כנרת וחבר הוראה בכיר נלווה בפקולטה למדעי המחשב בטכניון, אומר שלטכנולוגיה גיה, כפי שזו נראה כיום, אין גבולות, והיא יכולה להרקייע לכל שחקי הרמיון. אבל הגבול שאסור לה לעבור הוא גבול המוסר, השמור לאדם. לכן הבעיה היא לא בטכנולוגיה, אלא באתיקה ההורית. "נניח שאני יכול, טכנולוגית, לעקוב אחרי כל תנועה של הילד שלי. האם זה מקנה לי את הזכות לצפות בו גם במצבים אישיים אינטימיים, למשל?", שואל פרופ' תומר. "ומצד שני, האם אנחנו יכולים להקנות לטכנולוגיה שיקולים מוסריים? האם ניתן לתכנת מכונת אוטונומית כיצד להתנהג במצב שממנו יש שתי אפשרויות בלבד לצאת: לדרוס זקנה או לדרוס ילד? לכן גם כאשר המכונת האוטונומית נראית כבר באופק הקרוב, עדיין מדובר על כך שישב בה אדם שיוכל לקחת את השליטה בעת הצורך. הטכנולוגיה צריכה לאפשר, האדם צריך לשלוט. הטכנולוגיה יכולה

להגן עלינו מפני הטעויות והמחדלים של עצמנו, אבל היא לא יכולה לגרום לנו להיות בני אדם טובים יותר". אורלי סילבינגר, מנכ"לית ארגון "בטרים", מזכירה את המחיר האסטרתי נומי שגובה הטכנולוגיה, ובעיקר הס"מארטפונים. "אנו רואים שהשימוש בטלפונים סלולריים גובר והמחיצה בין העבודה לבית נמחקה. הורים בבית, בדרכים ובגני השעשועים עם העיניים על המסך במקום על הילדים הקטנים. ההורים מוסחים, וההשגחה על הילדים הולכת ופוחתת. המחיר הוא בעלייה הטרגית בילדים הנשכחים ברכב, בני פילות ובטיעויות. הבעיה מחמירה כשי לצד היסח הדעת ישנם מוצרים חדשים המעלים את רמת הסיכונים לילדים, למשל בריכות בבית, בצימרים ובגני שעשועים, מרפסות ככל בנייה חדשה ובתמ"א, אופניים חשמליים וכלים ממונעים נוספים. לגבי הבטיחות בדרכים – יש לזכור שגם הילדים הולכים עם העיניים צמודות למכשירים הסלולריים במקום לכביש, הנהגים בחלקם עוסקים במסכים במקום בנהיגה, ומכאן הדרך לתאונה קצרה. לצד כל אלה אנו מקווים כי הטכנולוגיה גם תפתור חלק מהבעיות, כגון מוצרים למניעת שכחת ילדים ברכב, טכנולוגיות שיודעו לנו אם ילד נפל לבריכה או יצא למרפסת ועוד. אך יש לזכור שאין תחליף למודעות ולהשגחה".

עזרה בבלגן

"אני לא מתביישת לומר שיש לי אפליקציה שמזכירה לי לא לשכוח חס וחס לילה את הילד ברכב", אומרת מ', אם

אתי כהן, פסיכולוגית חינוכית בכי"ר והמרכז בחמדת הדרום, המכללה האקדמית רתית לחינוך בשדות נגב, מדגישה כי יש לזכור כי כיום, כמו בעבר, אנו חיים בחברה עם הרבה מאוד הסחות. "אין לנו בבוקר דקות פנאי לשקט ולכוס קפה. ההורים הצעירים רק קמים ומיד זוכים למבול מיילים וטלפונים משעות הבוקר המוקדמות. לכך מתווסף הצורך לארגן ולקחת את הילדים לבית הספר, ומול הלחץ הבלתי אפשרי הזה אנו שואלים את עצמנו: למה לא להשתמש באותן טכנולוגיות שיעשו את חיינו לקלים יותר? כיום לא רק הילדים סובלים מבעיות קשב וריכוז, כוון, אלא גם חלק גדול מההורים הצעירים סובלים ממוסחות וחוסר ארגון. זה נכון והכרחי שישתמשו באמצעים הללו, שכן כיצד ההורה יפקח על ילדיו אם הוא מתקשה לפקח על עצמו?"

עם זאת, אומרת כהן, עולות פה שא"ל לות הוריות שמצריכות חשיבה עמוקה: האם אותן אפליקציות גורמות בפועל לריחוק בינינו לבין ילדינו ומנתקות את הקשר הישיר, שחשוב כל כך לה? תפתחות הילד וחיזוק המסוגלות שבו? "נשאלת השאלה: מתי כהורה אתה רואה וחש את הילד? הפסיכיאטר קורט לוין השתמש במושג 'מירווינג', שמס' ביר כי הילד זקוק להורה שיסתכל עליו פיזית ויתרגש, יתלהב וישמח מכל מה שהוא עושה. ישנה תכונה טבעית שקיימת אצלנו שכאשר התינוק נולד, אנו מתרגשים ומתלהבים מכל תנועת אצבע ומכל מבט שהוא מיישיר אלינו. זוהי תכונה חיונית, שאנחנו מתחילים לפספס בהמשך החיים בשל ההיסחוס הרבים, דוגמת טרדות פרנסה, אכזבנות מתפקוד הילד בגן או בשל התמורדרויות מורכבות בעבודה. קורט מדגיש כי הילד שלנו צריך את אותה התלהבות, וזה מה שבונה אותו ונוטע בו את תחושת הביטחון, ושחשוב כהורים שנתלהב, נשמח, נמחא כפיים ונתפעל."

כהן מזכירה כי הכי חשוב לשמור על מינונים ומידתיות. "מחד, כן להשתמש באמצעים הללו, שעוזרים לנו בהתמודדות בחברה התובענית שבה אנו חיים, אך מאידך, יש לברוק תמיד אם אני מספיק מחובר לילדים. אנשים שעוסקים במחקר בחינוך ובפסיכולוגיה מצאו שהדרך הטובה ביותר ללמד את הילדים היא דרך חיקוי הורי, ונשאלת השאלה עם אילו כישורים הילד יצא לעולם בהתבגרותו."

תני המלצה פרקטית להורים שמאמצים באדיקות את אותן אפליקציות. "לנסות לשלב בתוכן זכורת מילולית קבועה שמדגישה שלא לשכוח את המגע האישי, ולא לשכוח לשאול את הילד איך עבר עליו היום, להתעניין, להסתכל לו בעיניים וכשצריך גם לברוק את התיק ולפתוח יומנים ולא לחשוש מהתגובות שלו. הילד חייב להרגיש את הנוכחות ההורית, לדעת שהורה נמצא ורואה יודע מה קורה איתו".

"יש לזכור שאין תחליף למודעות ולהשגחה"
צילום: אינג אימג'

בייביסיטר? "התפתחות הטכנולוגיה מביאה עמה פתרון מסוים, כיוון שהודות לפתרון נותן טכנולוגיים ניתן לשמור שמירה אמיתית על תינוקות, פעוטות וילדים במצבים שבהם יש סכנה לדוגמה, צמיד המתריע על כניסה למים של ילד הנמצא עם הוריו בים נשמע הגיוני ויכול למנוע אסון. אך כשמדובר בפיקוח על התנהלות שוטפת של הילדים ושמירה ללא סכנה ממשית, העניין בעייתי. כך, למשל, צילום שוטף של ההתרחשויות בגן ובבית עלול לשרר לילד כי לא ניתן לסמוך עליו או על הסוככים אותו ולמסור לו מסר כי מתבוננים בו ובמעשיו כל הזמן וכי הוריו נמצאים בדאגה מתמדת. אלו מסרים בעייתיים להבניית המשימות ההתפתחותיות העומדות לפניו: ביטחון, אמון, עצמאות, יוזמה ועוד. אני מציעה להפעיל שיקול דעת בהתקנת אפליקציות המבטיחות ביטחון וביטחון ולשאול את עצמנו אם באמת מדובר בביטחון, ומה הם המסרים שנמסרים לילד כתוצאה מהפעלת ה'שיטה'."

רק אוכפת אותה בעוד דרך". שקד אלטיט ורועי אנגלנדר מאורט נעמי שמר בגן יבנה פיתחו מערכת טכנולוגית בצורת כובע, שתתריע באופן ברור ומיידי על סכנת טביעה של תינוק ותמנע מצב שבו היעדר תשומת לב של הורה יגרום לאסון של טביעה. השיניים יציגו את הפרויקט שלהם בתחרות המהנדס הצעיר שתתקיים בטכניון בסוף החודש הבא. "בשנים האחרונות אנחנו שומעים על עלייה במקרי הטביעה של התינוקות בכריכות פרטיות, בים ובבריכות שחייה ציבוריות", הם מסבירים. "תינוק נפגע מהר יותר במהלך הטביעה מאשר מבוגר, הוא שורד פחות זמן מתחת למים, ולכן טביעה של תינוק היא מהירה וקטלנית. שמנו לב שברוב מקרי הטביעה שאירעו ההורים היו בקרבת מקום, אך לא שמו לב שהתינוק שלהם טובע, וכשהם הבחינו בטביעה זה היה מאוחר מדי."

להסתכל גם בעיניים

ד"ר אורית דרור, ראשת החוג ותוכנית ההכשרה לגיל הרך במכללת אורנים, מייחסת את פריחת הטכנולוגיה תומכת ההורים – פרט לעובדה שמדובר בר באבולוציה טבעית בעולם דיגיטלי – לעוד כמה גורמים. "נראה כי העיסוק בתפקודים מרובים, שעות עבודה רבות לצד היעדרות מהקן וסיפורי זוועה על תאונות קשות, הזורמים אלינו ללא הפסקה מהמדיה, מניבים הורות שונה מביעבר, אולי חרדה ואשמה יותר", אומרת ד"ר דרור.

מה המסר הסמוי שמועבר לילדים כשהם יודעים שיש טכנולוגיות שהן

לשניים מירושלים. "אני אמא מאוד אחראית ואוהבת את ילדי אהבת נפש, אבל אני לא משלה את עצמי. אסון כזה, עם אורח החיים הדפוק שלנו, עלול לקרות לכל אחד ואחת. אם יש משהו שיכול לעזור לי בכלגן הזה, למה לא?"

לא רק חברות פרטיות מזהות את הפוטנציאל שטמון בתחום. דור שלם מסתכל על ההורים שמסתובבים פה חסרי אונים. חלק גם מחליט לפעול. עדי פאי, למשל, תלמידת כיתה י"א בבית הספר אורט מלטון בבת ים, המציאה עם חבריה לכיתה במסגרת האקתון (אירוע יזמות) משותף עם התעשייה האווירית מערכת שתמנע מנהגים שיכורים לעינות על הרכב. "עשינו מחקר מקדים, ומתבוננים שאספנו גילינו שבשנים האחרונות צריכת האלכוהול בישראל זינקה פלאים, במיוחד בקרב צעירים בגילאים 17-24", מספרת פאפאיה. "נהיגה בהשפעת אלכוהול או נהיגה בשכרות היא אחת הסכנות המרכזיות, והתורמת הגדולה למוות בגילאים האלו. בכל שנה מתרחשות בממוצע מעל 500 תאונות שנגרמו מנהיגה בהשפעת אלכוהול, ו-900 אנשים נפגעים בממוצע בכל שנה. עייפות, השפעה של תרופות, סמים ולחץ חברתי משפיעים על יכולות הנהיגה ומסכנים חיים. לכן החלטנו לבנות מערכת שתתריע בפני ההורים על נהג לא כשיר ותיתן סטטוס רציף למצבו. בנוסף, הכנו מערכת שתמנע שימוש ברכב אם הנהג אינו כשיר לנהיגה. הרבה תלמידים מהשכבה שלי הוציאו רישיון השנה והביעו דאגה רבה, אז החלטנו לענות על הצורך שלהם. אבל, כמובן, המערכת הזאת לא מורידה את אחריות ההורים על הילדים, אלא

ד"ר אורית דרור, מכללת אורנים (בתמונה): "צילום שוטף של ההתרחשויות בגן ובבית עלול לשרר לילד כי לא ניתן לסמוך עליו או על הסוככים אותו ולמסור לו מסר כי מתבוננים בו ובמעשיו כל הזמן וכי הוריו נמצאים בדאגה מתמדת"